

ԾԱԹՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԽ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

PATRIARCHIE SUPREME
CATHOLICOS DE TOUS LES ARMÉNIENS

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

S. S. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

Ս. ԾՄԵՆԴԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

ԲԵԹՂԵՀԵՄԻ ԱՍՏՂԻՆ ԼՈՅՍԸ՝

Ս. ԷԶՄԻԱՄՆԻ ՊՐԻՍՄԱԿԵՆ...

«Տեսա՛մ զաստղն նորա յարևելս
եւ եկա՛մ երկիրպագանել նմա»
(ՄԱՏԹ. Բ. 2)

Որպէս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հոգեւորական սպասաւոր՝ անցնող քառասուն չորս տարիներու ընթացքին, ամէն տալի, մեր Տիրոջ և Փրկչին՝ Յիսուսի Քրիստոսի Ծննդեան տօնին առթիւ անընդմէջ շարունակականութեամբ խօսք եմ արտասանած կամ գիրով եմ արտայայտուած Քրիստոսի աստուածայայտնութեան հրաշապատում և այնքան հոգեգրաւ դրուագի իմաստին և մեր կեանքի մէջ անոր ներգործութեան մասին:

Այս տարի, 1996-ին, տարբեր երանգ ունին իմ խօսքին տուն տունը ներքին և արտաքին ազդակները: Ս. Ծննդեան տօնին այժմ այս խօսքը կ'ուղղեմ ձեզի մեր ազգի «Հայկեան և Լուսաւորչեան Բեթղեհէմ»-էն, բոլորիս հաւատքին ծննդավայր Ս. եկեղեցւոյ հայաշունչ մայրամուտէն՝ Ս. Էջմիածնէն, ուր իշաւ Ինքը՝ Յիսուս, Ս. Գրիգորի լուսափայլող տեսիլքով, և ոսկի ուռնակով քաղիցց «Քրքանձրութիւն լայնատարած գետնոյն» ստորերկրեայ սանդարամետին, և զայն փոխակերպեց նորատունկ և դրախտաբոյր այգիի. Աւետարանի ոռոգմամբ և հոգեւոր պտղաբերութեամբ եկեղեցիի՝ այսինքն՝ Աստուծոյ և մարդուն հանդիպման սրբագործ հոգեվայրի:

Որպէս Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց՝ Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ երբ այս առաջին խօսքս հոգեւոր սիրոյ և հայրախնամ հոգածութեան զգացումներով կ'ուղղեմ ձեզի՝ հայ ժողովուրդի բոլոր զաւակներուդ, անխտիր, ի Մայր Հայաստան և ի ծագս աշխարհի, իմ խոհերուս իբրև մեկնակէտ կ'ընտրեմ Մատթէոսի Աւետարանէն քաղուած սա քառերը.

«Տեսա՛մ անոր աստղը արևելի մէջ,
եւ եկա՛մ երկրպագելու անոր»: (Բ. 2)

Ըստ աւետարանական պատումին՝ Արևելքէն եկող երեք մոգերու կողմէ արտասանուած խօսքն է, որ Քրիստոսի Աստուածայայտնութեան այս տօնին բոլոր քրիստոնեաներու շրթունքներուն վրայ կը վերարտասանուի և ականջներուն մէջ կը վերարձագանգէ:

«Տեսնե՛լ աստղը»:

Կը նշանակէ նախ աչքերը բաց ու վնիտ ունենալ: Տեսնուածին լոյսը չի բաւեր տեսնելու համար: Հարկ է աչքին հանդիպումը լոյսին՝ որպէսզի լոյսը ըլլայ լոյս *մեզի՛*՝ համար: Ս. Ծննդեան տօնը, հետեւաբար, սփռնչելի առիթ մըն է որպէսզի սրբեմն մեր աչքերը, մաքրեմք մեր սրտերը, պայծառացնեմք մեր միտքերը, քիւրեղացնեմք մեր հոգիները զգայուն և ընկալուչ դառնալու համար «Աշխարհի Լոյս»-ին՝ երկինքէն յաւերժօրէն նառագայթող և մեր կեանքներուն մէջ լոյս ու երջանկութիւն ցանող «Անոր աստղին»:

Աստուածայայտնութեան տօն է այսօր: Այո՛, Աստուած վերստին կը յայտնուի, կը բացուի մեզի, Իր մարդեղութեան մարդասէր արարքին մէջէն: Բայց ի՞նչ կ'արժէ Իր բացուիլը եթէ մենք չբացուինք Իրեն: Իրեն բացուելու համար՝ հարկ է ներքին հոգեկան մղումով ձգտիլ Իրեն, զգալ զինքն մեր մէջ, դառնալ հաղորդ Իր սիրոյն մեր ինքնութեան մէջ Իր պատկերին վերակենդանացումով: Իր յայտնութիւնը պէտք է դառնայ մեզ համար մեր ինքնութեան հարազատութեան, աստուածամանութեան վերյայտնումը մեր գիտակցութեան և կեանքին ու գործին մէջ:

«Երկիր պագանել նմա...»

Կը նշանակէ խոնարհիլ Իր առջև, հրաժարիլ մեր ինքնաբաւութեան, ինքնապաշտութեան փորձութենէն, ձերբազատուիլ մեղքի կապանքներէն, մէկ խօսքով՝ ըստ Պօղոս Առաքնալի՝ մերկանալ մեր իսկ մէջ հնացեալ մարդէն: Առանց այս նախապայմանին կարելի չէ ընդառաջել Անոր, զԱյն ճանչնալ որպէս Արարիչ և Խնամող և տեղ տալ Անոր խօսքին և սիրոյն մեր կեանքի տարածքներուն մէջ:

Երկիր պագանելը խորհրդանշական այն արարքն է, որ խոնարհութեան մէջ կը մեծացնէ մարդ էակը: Երբեք պէտք չէ մոռնալ որ առաջին սայթափումը մարդուն՝ ինքնամեծութեան, ամբարտաւանութեան փորձութենէն եկաւ, և՛ մի՛շտ կուգայ: Կարելի չէ չանդրադառնալ որ իբրև մարդ էակ՝ մեր մէջ ունինք չարին հակուելու, շեղումի ենթարկուելու, խոտորելու կարողականութիւնը, մեր ազատ կամք ունենալու յատկութիւնը միշտ ի բարին չգործածելու փորձութիւնը: Ըսուած է որ սայթափիլը, մեղանչելը մարդկային է. բայց անմարդկային է սայթափումի մէջ մնալը, մեղքին գերի դառնալը: Աւելի մարդկային է սայթափումէն վերականգնիլը, մեղքին յաղթելը և ոչ թէ անոր զոհ դառնալը:

Աստուածայայտնութեան տօնը սփռնչելի առիթ մըն է որ քրիստոնէական եկեղեցին կ'ընծայէ իր հաւատացեալներուն մանկանալու, պարգանալու, խոնարհելու խոնարհուող Աստուծոյ մարդեղութեան դրուագին վերապրումով մեր կեանքին մէջ:

Սիրելի՛ք,

Արևելի մոգերը բացին իրենց միտքի և հոգիի աչքերը և տեսան երկնային աստղը, փալեցին անոր լոյսին ուղղութեամբը, գտան լոյսին սկզբնաղբիւրը՝ Յիսուսը Բեթղեհէմի մտուրին մէջ և մերկանալով իրենց արքայավայել մեծափառութեան հանգամանքներէն, մեծութիւնն ու փառքիւնը ունեցան երկրպագելու Անոր:

Մենք որպէս հայ քրիստոնեաներ, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ զաւակներ,

հրաւիրուած ենք երթալու դէպի Բեթղեհէմի մասուրը: Այդ մասուրը վերստեղծուած է մեր հոգիներուն մէջ այն օրէն ասդին երբ մեր ազգն ու պետութիւնը 301 թուականին քրիստոնէութիւնը ընդունեց որպէս մեր ազգին սեփական կրօնը: Մեր Հայաստան աշխարհը վաղարշապատ անունով ճանչցուած վայրին մէջ դարձաւ Հայոց Բեթղեհէմը *ԷՋՄԻԱՄԻՆ* անունով: Այստեղ էր ուր մեր Հաւատոյ Հայրը իր լուսահեղեղ տեսիլին մէջ տեսա՛ւ զՔրիստոս որ իջաւ ի Հայաստան, որ այսպէս, այդ իջումովն իսկ կերպարանափոխուեցաւ և դարձաւ Բեթղեհէմը հայ ժողովուրդի հաւատքին: Ս. Էջմիածնով, ամէն մէկ հայու հոգին դարձաւ մասուր ծննդեան Քրիստոսի ի Հայաստան աշխարհի և վասն համայնութեանն ազգիս հայոց:

Նայէ՛ հոգիիդ մէջ, ո՛վ հայ մարդ, ո՛ր ալ գտնուիս, ի՛նչ երկինքի տակ ալ որ ապրիս, ի՛նչ ընկերային, մշակութային պայմաններով ալ յատկանշուած ըլլալ երկրաւոր կեանքի:

Նայէ՛ հոգիիդ մէջ. այնտե՛ղ է Ս. Էջմիածինը, զոր կը ճանչնաս որպէս աւագան մկրտութեան հայկեան ազգիդ և զոր կը դաւանիս որպէս Մայր Աթոռ:

Նայէ՛ հոգիիդ մէջ. այնտեղ պիտի գտնես Բեթղեհէմի աստղը որ կը ճառագայթէ. հայոց դարաւոր աւանդութիւնը իր հոգիին մէջ վերապրած բանաստեղծին մտածածութեամբ՝ Արագածի գագաթէն անպարան կախուած Լուսաւորչի կանթեղէն, Արարատէն անոր վրայ հսկող Աստուծոյ ճայուածքին ներքէն....:

Նայէ՛ հոգիիդ մէջ. այնտեղ աչիդ պիտի հանդիպին քրիստոնէական հաւատքի, Ս. Աւետարանի ճշմարտութիւնները Բեթղեհէմի մասուրին մէջ ծնած Յիսուսով մարմնացած և Հայաստանի հազարաւոր եկեղեցիներու անբարբառ և յանախ աւերակումներէն վիրաւոր քարերէն ղողանջող անձայն ու անբարբառ:

Այսօր քրիստոնէաբաբաւ Հայաստանը վերագտած է իր քրիստոսադրոշմ պատկերը: Այդ պատկերը կարիքն ունի վերապայծառանալու, իր վրայէն մոռացութեան և բռնութեան փոշին թօթափելով: Այդ վերածննդեան պատկերը քեզմո՛վ նոր լոյս և քիւրեղութիւն պէտք է զգենու, քու կենդանի՝ հաւատով, ըլլաս Հայաստանի մէջ շնչող հայրենաբնակ մարդ, ըլլաս արտասահմանի մէջ ապրող հայաշունչ մարդ:

Տե՛ս. երկիրդ չէ այն ինչ որ էր դեռ երէկ: Քու ժողովուրդի սեփական կամքին զօրութեամբն է որ կ'ընթանայ Մայր Հայաստանիդ կեանքին կշռոյթը վերանկախացեալ հայրենիքիդ նոր Հանրապետութեան ղեկավարութեամբը: Ազատութեան շունչը վերստին կը տարածուի և կը վերատարբանայ Հայրենիքիդ չորս կողմերը և ժողովուրդիդ կեանքի շաղուածքին մէջ: Ազգային-կրօնական աւանդոյթները կը վերզգեցնուն իրենց հարազատութեան իսկատիպ արժանավայել նկարագիրը: Ժիշտ է, որ տնտեսական, ընկերային, կենցաղային պայմանները հեռու են գոհացուցիչ ըլլալէ, մանաւանդ երբ անոնք դիտուին յարաբերաբար խաղաղ և բնականոն կեանքի պայմաններ վայելած և վայելող երկիրներու և ժողովուրդներու կեանքին: Հայաստանի հիւսիսային-արևմտեան շրջանի (Լենինականի, Սպիտակի, Ստեփանաւանի, Վանաձորի և երկրաշարժէն հարուածուած այլ վայրերու մէջ), «Աղէտի Գօտի» կոչուած տարածաշրջանի վերականգնումի կարիքն ու

պարտքը ծանր կը կշռեն մեր բոլորի մտահոգութիւններու և պարտականութիւններու նժարին մէջ: Արցախի մեր ժողովուրդի ապահովութեան, զօրացման, զարգացման հրամայականը կը մնայ իր ուժգնութեանը և անմիջականութեանը մէջ: Տակաւին բազմաթիւ այլ նեղութիւններ՝ մեր հայրենիքին պարտադրուած շրջապատումի որպէս հետևանք՝ լուրջ պատասխանատուութիւններու առջև կը դնեն մեզ բոլորս, անխտիր, ուր ալ ըլլանք:

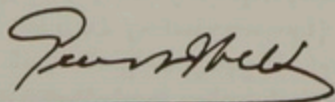
Այս բոլորին դիմաց՝ Ս. Ծննդեան տօնը մեզ՝ հայերու համար ունի *խրայատուկ* նշանակութիւն: Հոգևոր և ազգային վերածննդեան հրաւեր է ան, որ մեզ կը մղէ հրաժարելու շռայլ և հանոյապաշտ կեանքի փորձութիւններէն և դառնալու անլի գիտակից, զգայուն և նախանձախնդիր՝ մեր եկեղեցական, ազգային, կրթական, մշակութային, բարեսիրական պարտաւորութիւններուն, ընդհանրական, համազգային չափանիշներով, ըլլա՛յ Մայր Հայրենիքին, ըլլա՛յ արտասահմանի մեր գաղութներուն մէջ:

Ս. Ծննդեան տօնին պատգամը պարզ է.՝ Յիսուս, Մարմնացեալ Փրկիչը, Ինգլիներ դատարկացուց իր աստուածային փառէն, խոնարհեցուց իր անձը և զգեցաւ «զկերպարան ծառայի, ի նմանութիւն մարդկան ! զեալ» (Տե՛ս ՓԻԼ.ԻՊ. Բ. 6-9): Ինչպէս մոգեբը Լոյսը տեսան մանկացեալ Յիսուսի անձին մէջ և երկրպագեցին անոր, իրենց ազնուագոյն ընծաները՝ ոսկի, կնդրուկ և զմուռս՝ մատուցին Անոր, մենք ալ գիտնանք այսօր խոնարհիլ մեր անձնական, անհատական փառասիրութիւններէն, գեր-բաւութեան հետ առընչուած առաւելութիւններէն, և մեր ընտրելագոյն ընծաները մատուցենք Աստուծոյ, մեր եկեղեցիին, մեր հայրենիքին և մեր ժողովուրդին:

Քրիստոս իր մարդեղութեան արարով ողջ մարդկութիւնը իր մէջ բարձրացուց և միացուց: Իր Ծննդեան տօնը նաև հրաւեր մըն է որ իր Բեթղեհէմեան մսուրին մէջ մենք միանանք իրարու և մեր «Հայկեան Բեթղեհէմի» մսուրին մէջէն վերագտնենք մեր ազգային միութիւնը հոգևոր հաղորդութեամբը Լուսաւորչեան հաւատով հայացած քրիստոնէական հաւատին, յոյսին և սիրոյն մէջ:

Ահա այս զգացումներով և խոհերով կ'ողջունենք ձեզ բոլորդ սիրեցեալ զաւակունք Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ: Ս. Էջմիածնի մսուրին մէջ ներամփոփուած՝ կ'աղօթենք որ առ մեզ խոնարհեալ և ընդ մեզ եղող Աստուածորդին բարձրացնէ և աշխուժացնէ ձեզ գիտակցութեան պատասխանատուութեան և յանձնառութեան գերագոյն և երջանկաբեր առաքինութիւններով, ի զօրացումն Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ, իր բոլոր նուիրաւիտական Աթոռներով, բեմերով և ազգային կազմակերպական կեանքի բոլոր տեսակի եկեղեցացուէր և հայրենաշէն կառոյցներով և ստեղծագործական վկայութիւններով:

Թող մարդացեալ Փրկիչը իր Հայաստան մսուրը՝ մեր հայրենիքն ու պետութիւնը պահէ անվտանգ, ամբողջ և անխռով ի կամս ողորմութեան իւրոյ և շնորհօքն անճառելի մարդեղութեանն իւրոյ. ամէն:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ս. Ծնունդ, 1996

Ս. Էջմիածին